

М.І. Харламов,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін
Національного університету цивільного захисту України

ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ КУЛЬТУРІ СТУДЕНТСТВА

Докорінні перетворення в соціально-економічному житті країни істотним чином вплинули на вимоги, що пред'являються до випускників вищого навчального закладу. В нових умовах формування професійно значущих якостей випускника вищого навчального закладу має бути орієнтоване не стільки на обсяг і повноту конкретного знання, скільки на здатність самостійно поповнювати знання, ставити й вирішувати різноманітні завдання, висувати альтернативні рішення, виробляти критерії відбору найбільш ефективних з них.

Досягнення цієї мети значною мірою залежить від рівня інформаційної культури студентів. Усвідомлення інформаційної культури як особливого, відносно самостійного аспекту культури стало можливим в результаті становлення інформаційного підходу до пізнання дійсності, розвитку уявлень про інформаційне суспільство, в якому інформаційні ресурси за своєю значущістю не поступаються енергетичним, фінансовим та іншим стратегічним ресурсам, а сама інформація оцінюється як економічна категорія – товар, ефективно використовується в сучасному діловому світі для підвищення кваліфікації персоналу, прийняття оптимальних рішень, освоєння нової професійної сфери, отримання стратегічних переваг перед конкурентами.

У даний час відсутнє загальноприйняте тлумачення поняття «інформаційна культура». Часто під нею розуміється систематизована сукупність знань, умінь, навичок, що забезпечує оптимальне здійснення індивідуальної інформаційної діяльності, спрямованої на задоволення як професійних, так і непрофесійних потреб в інформації. Інформаційна культура відображає ступінь володіння людиною основами знань в області методів і технологій роботи з інформацією, а також наявність досвіду, навичок виконання інформаційних процедур.

Традиційно протягом багатьох століть головними установами з отримання інформації студентами і, відповідно, провідними закладами освіти, за допомогою яких формувалася інформаційна культура, були бібліотеки.

Бібліотека – одна з найдавніших культурних інституцій. За час перелому людської історії її соціальні функції зазнали істотних змін. Призначенням перших бібліотек було зберігання документів. Із часу своєї появи до сьогодні бібліотека пройшла певний етап еволюції громадської місії: від обслуговування потреб правлячої еліти до задоволення суспільних потреб. Бібліотека перетворилася на соціальний інститут, до складу якого увійшли інформаційні й культурні компоненти.

Суттєву роль у підготовці фахівця відіграє робота в бібліотеці, оскільки саме в ній сконцентрована спеціалізована наукова інформація. Бібліотека надає студентам необхідні підручники, методичну допомогу й інші навчальні та методичні матеріали. У бібліотеці виконуються домашні завдання, різні курсові і дипломні роботи. Інформаційні технології нині суттєво впливають на всі сфери життя людини. В значній мірі вони змінили й уявлення про роль бібліотеки в навчальному процесі вищого навчального закладу.

В основі самостійної роботи завжди лежить новий для студента матеріал, нові пізнавальні завдання. Дійсно самостійна робота як самостійна навчальна діяльність може виникнути на основі "інформаційного вакууму", коли у студента формується потреба дізнатися, освоїти щось нове, необхідне, важливе для себе, а засобів задовольнити таку потребу немає. Тому в самостійній роботі привабливим стає саме оволодіння новим матеріалом.

Найвищим рівнем самостійної роботи є науково-дослідна діяльність студентів. Показником готовності студентів до наукової діяльності є наявність умінь самостійного пошуку літературного матеріалу, уміння самостійно оцінювати значущість матеріалу, що вивчається, зіставляти, порівнювати, аналізувати, проявляти самостійність в узагальненні, висновках, у використанні методів пізнання. Ефективність самостійної роботи студента значною мірою залежить від рівня його інформаційної культури. Базові основи інформаційної культури закладаються ще в школі і покликані забезпечити кожному випускникові комфортне користування можливостями інформаційного суспільства.

У сучасному суспільстві з'явилися важливі інновації в процесі формування інформаційної культури студентства. Відкривається

доступ до світової культурної та наукової спадщини за допомогою Інтернет-технологій, постають нові професії в області масових комунікацій. В умовах культурного обміну та взаємодії зникають просторові, часові, соціальні та інші бар'єри, формується єдиний інформаційний простір. Відкривається нова область діяльності – електронна культура, пов'язана з електронним оцифруванням культурної спадщини, зі створенням технологічних версій установ пам'яті, а також із народженням нових синкретичних форм художнього вираження і творчості.

Однак, це не означає виникнення нової суто інформаційної або спеціальної свідомості або мислення. Інформаційна глобалізація культури зачіпає й сферу освіти, вона прямо залежить від інтелектуального потенціалу країни, від наявності добре підготовлених, високоосвічених професіоналів. Вже не матеріальна сфера визначає собою рівень розвитку країни, а сфера інформаційних технологій, освіта та культура. Саме вони зумовлюють рівень цивілізованості різних народів, їх здатність до вирішення глобальних світових проблем, подолання світових криз. На сучасному етапі розвитку суспільства для формування інформаційної культури студентства важливі як традиційні засоби отримання інформації так і інноваційні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воронина Т.П. Образование в эпоху новых информационных технологий / Т.П. Воронина, В.П. Кашицин, О.П. Молчанова.– М., 1996. – С. 206.
2. Пасмор Н.П. Бібліотечно-інформаційне забезпечення самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів юридичного профілю: Автореф. дис... канд. пед. наук: 07.00.08 / Н.П. Пасмор; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2003. – 20 с.
3. Семеновкер Б.А. Информационная культура: от папируса до компактных оптических дисков / Б.А. Семеновкер // Библиография. – 1994. № 1. – С. 11-14.

В.Е. Чубова,
магістр філології
Харьковского национального университета
имени В.Н. Каразина

МИР ДОРОГИ В ПРЕДСТАВЛЕНИЯХ ЖИТЕЛЕЙ РУССКИХ СЁЛ ХАРЬКОВЩИНЫ (НА МАТЕРИАЛЕ ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ ЭКСПЕДИЦИИ). ЧАСТЬ 2

Очевидно, с представлениями о дороге как обиталище нечистой силы связана примета, что встреча с кошкой (чаще всего, чёрной) в пути влечет за собой неудачу. В древности кошка считалась представителем злых сил, являлась непременно атрибутом ведьм и колдунов в мифологии и фольклоре разных народов (в русской и европейской традиции). М.М. Маковский пишет, что в архаической модели мира кошка «была символом колдовства и зла» [1, с. 106]. По сведениям, предоставленным Т.Б. Щепанской, в южно- и западнорусских поверьях облик кошки или свиньи принимают колдуны, когда они ходят тайком колдовать. Заонежане считали, что в виде кошки на дороге является домовой. Повсеместно и сейчас боятся чёрную кошку: если она перебежит дорогу – пути не будет [8, с. 157-158].

Страх исключительно перед чёрной кошкой (встреча с кошкой другой масти, в их понимании, отрицательных последствий не несёт) распространён среди жителей с. Староверовка-1: «Если чёрная кошка перебежит дорогу – плохо. Надо немного постоять. Если не постоять – беда случится. Возвращаться не нужно» [Староверовка-1: Наталья, 1964].

В с. Охочее встретить кошку в пути считается очень плохим предзнаменованием (цвет кошки, в данном случае, не имеет значения): «Если встретишь в дороге кошку любого цвета, лучше сразу разворачивайся обратно, иначе не оберёшься неприятностей» [Охочее: Анна Ивановна Воронина, 1940]; «Если встретить кошку любого цвета, надо сразу разворачиваться домой. Всё равно толку не будет» [Охочее: Дмитрий Пахомов, 1939, таксист].

Для жителей с. Терновое имеет значение то, в какую сторону побежит кошка: «Если вправо перебежала дорогу – к счастью, если влево – наоборот. Цвет не важен. Свиней не держали» [Безродная Татьяна Ефимовна, 1926].

В данной примете имеет место оппозиция «левый – правый». Правая сторона в христианской традиции символизирует Бога, светлые силы, добро; левая – дьявола, inferнальные силы, зло. Придаётся значение половой принадлежности данного животного: «Был случай, когда чёрный кот дорогу перебежал – и проехали. Если кот – проедем. Кошка – нет» [Истомин Фёдор Миронович, 1927]. Возможно, это не что иное, как отголосок неприятия женской символики в *пути*. Следует отметить, что, с точки зрения Т.Б. Щепанской, встреча с кошкой табуируется в дорожной модели русского этноса потому, что кошка, как и женщина, традиционно связана с домом: «Кошка да баба завсегда в избе, а мужик да собака завсегда во дворе» [8, с. 157; 9, 2, с. 574].

По утверждению Т.Б. Щепанской, русская традиция нередко вытесняет домашнюю символику, а женскую в первую очередь (как вредоносную и потенциально опасную). Встретить женщину в пути (особенно, женщину с пустыми вёдрами) в пензенской и псковской области, в вологодской и вятской губерниях считалось плохой приметой [8, с. 155-156]. Напротив, в Староверовке-1 плохая примета распространяется не только на женщину с пустыми вёдрами (очевидно, на мужчину с пустыми вёдрами тоже). Аналогично, в с. Терновая: какого бы пола ни был встреченный в пути обладатель пустого ведра, удачи в пути не будет, так как само по себе пустое ведро в сознании жителей данного села символизирует пустоту.

Разговаривать с женщиной, встреченной в пути, в с. Староверовка-1 допустимо [Староверовка-1: Наталья, 1964]. В с. Охочее подобная примета имеет место, но, вероятно, не у всех жителей села, а среди людей определённой профессии (таксисты, водители-дальнобойщики), так как сведения, полученные у информантов-уроженцев села на этот счёт, противоречивы: «Встретить бабу в пути – это очень плохо. Надо сразу поворачивать обратно, иначе толку не будет. Разговаривать нельзя» [Дмитрий Пахомов, 1939]; «Такое здесь не ходит» [Анна Ивановна Воронина, 1940]. В с. Терновая, по утверждению уроженцев, не маркировалась встреча в пути с женщинами вообще.

Приметы и суеверия могли быть связаны с конкретной личностью: «Была у нас женщина. Уже умерла. Чтобы путь был удачный, она обязательно должна выйти посмотреть. Специально об этом никто не просил, но, если собрался, и она вышла – дорога будет удачной» [Безродная Татьяна Ефимовна, 1926]. «Если встретится в селе Катя Косточка (была такая), не будет ни удачи, ни дороги, а